

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ У СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛАХ

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

28 січня 2025 року
Тернопіль

УДК 37.016:82.0

*Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(протокол № 8 від 25 березня 2025 р.)*

Рецензенти:

Бачинська Г.В. – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Гоголь Н.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка;

Гапон Л.О. – кандидат філологічних наук, консультант Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу.

Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 січня 2024 року / за заг. ред. Н. Р. Грицак. Тернопіль: Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2025. 228 с.

У збірнику подано матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах».

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти та вчителів закладів середньої освіти. Матеріали опубліковано в авторській редакції.

©Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, 2025

ЗМІСТ

**ВЗАЄМОДІЯ ТРАДИЦІЙНИХ І НОВІТНІХ
МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ
У СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Бабійчук Тамара Василівна	7
Окремі види робіт на занятті, присвяченому Є. Дударові	
Божаківська Мирослава Олександрівна	11
Формування ціннісно-смыслових установок учнів 10-11 класів під час вивчення художніх творів із зарубіжної літератури	
Борщук Людмила Михайлівна	14
Мистецтво бути людиною	
Гапон Леся Олексіївна	17
Актуальні види навчальної діяльності на уроках української літератури в Новій українській школі	
Гоголь Наталія Валеріївна	20
Особливості відображення архетипів народної культури в сучасних підручниках української літератури	
Гоголь Максим Русланович	23
Структурні компоненти культурної компетентності у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів	
Давидова Вікторія Олегівна	26
Значення інтеграційних технологій у методиці шкільного вивчення антиколоніального дискурсу в українській прозі	
Димовська Анна Костянтинівна	29
Формування у бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта уявлень про подорож героя як наскрізний сюжет у процесі вивчення дитячої літератури	
Доброскок Світлана Олександрівна	33
Використання імерсивних технологій на уроках української літератури в школі	
Дячок Світлана Олександрівна	37
Формування ключових компетентностей здобувачів і здобувачок освіти через залучення їх до STREAM -технологій на уроках літератури	
Копчак Ірина Василівна	40
Мартін Іден – герой-одинак (за романом Джека Лондона «Мартін Іден»)	
Кулик Тетяна Василівна	44
Квест-технології на уроках зарубіжної літератури	
Літвінюк Ольга Володимирівна	48
Використання новітніх технологій на заняттях української літератури: з власного досвіду	
Мельник Анжела Олегівна	51
Педагогіка здивування або про wow-ефект на уроках літератури	
Овчаренко Олена Анатоліївна	55
Принципи глобальної компетентності в академічному курсі літератури	

Пасічник Олена Василівна	57
Урок літератури: традиції та новаторство	
Сидоренко Юлія Олександрівна	60
Словесно-міфологічний аналіз новели В. Стефаника «Камінний хрест» на уроках української літератури	
Степушишин Світлана Богданівна	64
Трагічність знецінення людського життя в оповіданні Франца Кафки «Перевтілення»	
Черниш Наталія Володимирівна	67
Креативність як складова навчання української літератури: шляхи і перспективи	
Ягнич Мар'яна Євгеніївна	70
Комікс як інтермедіальний продукт на уроках української літератури: від ідеї до реалізації	

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО КУРСУ ЛІТЕРАТУРИ

Бартіш Світлана Володимирівна	74
Дидактичний потенціал цифрових медіа у навчанні літератури	
Вишневська Галина Богданівна	77
Сучасні медіа й освіта: роль блогінгу у літературному вишколі	
Горіна Жанна Дмитрівна	80
Розвиток критичного мислення старшокласників у процесі інтерпретації художнього кінообразу	
Гудз Марія Степанівна	86
Електронний додаток до підручника з української літератури як засіб формування медіаграмотності учнів 5 класу	
Зарихта Ольга Володимирівна	89
Використання медіапростору для формування соціально-особистісних компетенцій ліцеїстів	
Порубльова Ірина Михайлівна	93
Медіаграмотність на уроках літератури: формування читацьких, критичних та аналітичних навичок	
Скоморовська Наталія Богданівна	96
Формування ключових умінь для розвитку критичного мислення	
Слижук Олеся Алімівна	100
Розвиток ключових компетентностей учнів у процесі виконання медіазавдань з української літератури	
Харковський Євген Миколайович	104
Можливості та перспективи розвитку неформальної освіти	

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Блозва Ольга Андріївна	107
«Поетичне слово крізь призму етнокультурного спадку українців періоду повномасштабної військової агресії РФ» (на прикладі поезії Ірини Бобик – учасника бойових дій)	

Після перегляду вистав або екранізації певних творів, зокрема, позакласного читання, учням можна запропонувати скласти рецензії і провести заняття з літератури як урок–рецензію.

Розвиваючи творчі здібності учнів, можна провести урок–майстерню за творчістю Гійома Аполлінера і т. ін.

Отже, нетрадиційні типи уроків мотивують до навчальної діяльності, до літератури, до саморозвитку учнів, їхньої реалізації у творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богосвятська А.-М. Традиційна книга в епоху інформаційного цунамі, або Навіщо читати художню літературу. *Зарубіжна література в школах України*. 2018. № 2. С. 10–15.
2. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник. Київ: Вища школа, 2007. 415 с.
3. <https://naurok.com.ua/novitni-tehnologi-yak-zasib-provedennya-suchasnogo-uroku-zarubizhno-literaturi-345903.html>
4. <https://vseosvita.ua/library/embed/0100595p-4bd3.docx.html>

Сидоренко Юлія Олександрівна,
доктор філософії,
циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ
«Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

СЛОВЕСНО-МІФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ НОВЕЛИ В. СТЕФАНІКА «КАМІННИЙ ХРЕСТ» НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Новела В. Стефаника «Камінний хрест» – один з програмових творів української літератури, що характеризується наявністю експліцитно представленої міфологічної образності. У мовній площині новели функціонують дві ключові міфологеми-символи – хрест і камінь. Саме вони використані автором у назві твору. Тож якісне вивчення новели В. Стефаника «Камінний хрест» потребує належної уваги до цих концептуально значущих

мовних одиниць авторського тексту. Адже «образи-символи обов'язково повинні потрапляти в процес контекстного вивчення, коли вся художня картина, яку створив письменник, виконує роль середовища, у якому сформовано ці образи, а тому їх треба розглядати виходячи з тієї системи значень, яку закладено у твір» [1, с. 22-23].

Перспективним, на наш погляд, стане застосування словесно-міфологічного аналізу літературного тексту [4]. Цей різновид опрацювання художнього твору сприяє розвитку критичного мислення здобувачів освіти та виробляє у них важливі вміння:

- знаходити в літературних джерелах ключові міфологеми-символи, визначати їхнє походження, виявляти змістову наповненість, символічну роль;
- виявляти особливості авторського використання міфологем;
- усвідомлювати міфологізовану назву твору;
- розуміти зв'язок ключових мовних виразів міфологічного змісту з різними структурними рівнями літературного джерела.

Словесно-міфологічний аналіз ґрунтується на опрацюванні учасниками навчального процесу мовних засобів вираження міфомислення в художній формі: ключових міфологем, міфологізованих символів та назв, висловів міфологічного походження та визначення їхніх художніх функцій.

Перший етап словесно-міфологічного аналізу новели В. Стефаніка «Камінний хрест» полягає в уважному прочитанні художнього джерела, виявленні у мовній площині твору міфологем та з'ясування їхньої семантики. Для тлумачення значення ключових міфологем доцільно провести словникову роботу, адже міфологема хрест – багатозначний символ. У «Релігієзнавчому словнику» подано визначення хреста як «предмета релігійного культу, який наділяється особливою магічною силою. У християнстві є священним символом, а в католицизмі, православ'ї та лютеранстві – й об'єктом поклоніння. Церковна традиція пов'язує це поклоніння зі смертю Ісуса Христа на хресті, освяченням останнього кров'ю Сина Божого» [3, с. 366]. Дослідник давньоукраїнської міфології В. Войтович зазначає, що «хрест – один із

найдавніших сакральних знаків, культовий предмет, знак Сонця і вогню, що виник задовго до поширення християнства. Хрест – це й символ вічного життя, й оберіг від темних сил. Його використовували при кожній житейській потребі» [2, с. 568].

Другий етап – опрацювання міфологічних виразів в мовній тканині твору. Коментоване читання фрагментів новели з міфологемами хрест і камінь допоможе уникнути труднощів розуміння художнього матеріалу.

У процесі осмислення літературних творів на основі аналізу міфологічних маркерів застосовуємо колективне обговорення ключових міфологем чи міфологічних паралелей до зображуваного в тексті. Головне завдання етапу – детально проаналізувати мовні вирази міфологічного змісту, визначити їхню художню роль у тексті. Тому проводимо текстуальне дослідження: пропонуємо учням знайти та виписати з новели вислови, у яких є слово «хрест» і вислови зі словом «камінь» та пояснити значення кожного вислову в контексті текстового фрагмента.

Наведемо приклад текстуального дослідження ключової міфологеми новели «камінь». Скажімо, коментоване читання виділених фрагментів тексту (*«Стояв перед гостями, тримав порцію горівки у правій руці і, видно, **каменів**, бо слова не годен був заговорити»* [6, с. 69], *«То як часом якась долішня хвиля викарабутиє великий **камінь** із води і покладе його на беріг, то той **камінь** стоїть на березі тяжкий і бездушний. Сонце лунає з нього черепочки давнього намулу і малює по нім маленькі фосфоричні звізди. Блимає той **камінь** мертвими блискатами, відбитими від сходу і заходу сонця, і **кам'яними** очима своїми глядить на живу воду і сумує, що не гнітить його тягар води, як гнітив від віків. Глядить із берега на воду, як на утрачене щастя»* [6, с.69], *«Отак Іван дивився на людей, як той **камінь** на воду»* [6, с.69]) проводимо за планом:

1) Поясніть значення знайдених висловів (каменіти, бездушний камінь, блимає камінь мертвими блискатами, кам'яні очі).

3) Чи увиразнює міфологічний символ «камінь» емоційно-експресивне забарвлення виділених висловів?

4) Порахуйте, скільки випадків використання символіки каменя у творі.

Аналогічну роботу проводимо з міфологемою хрест. Обов'язково аналізуємо такі фрагменти: *«Хоч би Іваниха **хрестом** стелилася, то не допомгло»* [6, с. 69]; *«Ви знаєте, що я собі на свої горбі **хресток** камінний поклав»* [6, с.73]; *«Нагадав-єм собі за свій **хрест** та й мене геть відійшло»* [6, с.73]; *«... їй, як не побіжу, як не побіжу на свій горб! За годину вже-м сидів під **хрестом**»* [6, с.73]; *«Просю я вас за це дуже грішно, аби-сте мені мого **хреста** ніколи не минали»* [6, с.73]; *«Будуть вас люди нагадувати та й **хреста** вашого на світу неділю не минуть»* [6, с.74]; *«Аж як усі зупинилися перед **хрестом**, що Іван його поклав на горбі, то він трохи прочунав і показував старій **хрест**: - Видиш, стара, наш **хрестик**? Там є вібито і твоє намено. Не біси, є і моє, і твоє...»* [6, с. 76].

Особливу увагу здобувачів освіти звертаємо на значення міфологічної назви, адже «саме в назві часто сконцентровано суть твору. Якщо розкрив підтекст заголовка – уважай, що головну частину аналізу ти здійснив» [5, с. 202]. Старшокласники готові самостійно з'ясувати семантику винесених у заголовок слів, але їхню роботу спрямовуємо конкретними завданнями: «Як ви розумієте символ «камінний хрест»?», «Чому хрест Івана Дідуха камінний?», «Як заголовок новели допомагає розкрити головну тему та проблему твору?» В результаті здобувачі освіти осмислюють трагедію масової еміграції галицького селянства крізь призму міфолого-символічної образності твору, пояснюють наскрізні міфологеми «хрест» і «камінь» як ключі до розкриття проблемно-тематичного змісту новели.

Отже, словесно-міфологічний аналіз новели В. Стефаника «Камінний хрест» націлює учасників навчального процесу збагнути головну тему та проблеми твору крізь призму міфологічної образності. Його застосування допомагає сформувати в здобувачів освіти спеціальні уміння аналізу художнього використання міфологем символічного змісту, установлювати паралелі між створеною письменником художньою дійсністю та введеною в текст міфологічною образністю. Також належна увага до мовних деталей

стимулюватиме вироблення сталої звички до вдумливого читання художньої літератури і формування читацької компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А., Бондаренко Ю. Опрацювання образів-символів на уроках української літератури. Витоки педагогічної майстерності, 2024. №34. С. 18–24. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34.317661>
2. Войтович В. Українська міфологія. Київ: Либідь, 2017. 664 с.
3. Релігієзнавчий словник. [за ред. А. Колодного і Б. Лобовика]. Київ: Четверта хвиля, 1996. 390 с.
4. Сидоренко Ю. Методика вивчення літературних творів із міфологічними структурами експліцитного типу на уроках української літератури в 9–11 класах: дис. ... доктор філософ.: 014 / Ніжин, 2023.
5. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі. Київ, 1995. 256 с.
6. Стефаник В. Новели. Ужгород: Карпати, 1977. 176 с.

Степанишин Світлана Богданівна,
викладач зарубіжної літератури,
спеціаліст вищої категорії,
циклова комісія філологічних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ
«Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя»

ТРАГІЧНІСТЬ ЗНЕЦІНЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ В ОПОВІДАННІ ФРАНЦА КАФКИ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ»

Поява на світовому літературному полі творчості Франца Кафки припадає на час, коли народжувалася нова література, що пройшла випробування революціями та війнами. Визначальними настроями багатьох творів стали суворі дійсність, песимізм, невпевненість у майбутньому, втрата значимості людського життя. Усе це, в свою чергу, зумовило появу таких авангардистських течій як експресіонізм, сюрреалізм тощо. Об'єктом